

وحي و نبوت در اندیشه سینوی

(نقش قوه مدس و خیال در دریافت وحی)

حدیث رجبی

(عضو هیئت علمی دانشگاه الزهراء)

سرشناسه: رجبی، حدیث، ۱۳۵۸ -

عنوان و نام پدیدآور: وحی و نبوت در اندیشه سینوی: نقش قوه حدس و خیال در دریافت وحی/ حدیث رجبی؛

برای موسسه سفیران فرهنگی مبین، مشخصات نشر: رشت: داریا، ۱۳۹۷

مشخصات ظاهری: ۲۹۴ ص: ۵/۲۱×۵/۱۴ س م شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۹۶۳۰-۳-۶

وضعیت فهرست نویسی: فیفا یادداشت: کتابنامه، موضوع: ابن سینا، حسین بن عبدالله، ۳۷۰ - ۴۲۸ ق. -- دیدگاه درباره وحی
موضوع موضوع: ابن سینا، حسین بن عبدالله، ۳۷۰ - ۴۲۸ ق. -- دیدگاه درباره نبوت

موضوع موضوع: فلسفه اسلامی موضوع: نبوت

موضوع: وحی موضوع: شناسه افزوده: موسسه سفیران فرهنگی مبین رده بندی کنگره: ۱۳۹۷/۳ BBR/۵۷۳ رده بندی

دیوبندی: ۱۸۹/۱ شماره کتابشناسی ملی: ۵۳۷۵۹۱۲

شناسنامه

♦ وحی و نبوت در اندیشه سینوی (نقش قوه حدس و خیال در دریافت وحی)

♦ نویسنده: حدیث رجبی

www.dariabooks.ir

♦ ناشر: انتشارات دریا

art.aseman@yahoo.com

♦ صفحه آرای: محمدظریف اسحاق زاده

♦ قطع: وزیری

♦ تعداد صفحات: ۲۹۴ صفحه

♦ نوبت چاپ: اول/ ۱۳۹۷

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۹۶۳۰-۳-۶

♦ قیمت: ۱۵۰۰۰ تومان

فهرست

عنوان	صفحه
پیش‌گفتار	۹
مقدمه	۱۲
تخیل زنجیر	
اصول فلسفی حکمت مشاء	
ابن سینا	۱۷
۱- زندگی	۱۷
۲- تالیفات	۱۹
۳- تأثیرات فلسفی	۲۲
مفاهیم اصلی حکمت مشاء	۲۴
واجب الوجود	۲۴
واجب الوجود بالذات	۲۶
۱- وجود	۳۰
۲- ماهیت	۳۱
اصالت وجود	۳۲
اصالت ماهیت	۳۳
عقل در فلسفه مشاء	۳۷
نفس در فلسفه مشاء	۳۹

تجدیل دوم

مفهوم‌شناسی وحی و نبوت

۶۳.....	تحقیقات وحی‌شناسی
۵۳.....	معنای لغوی و اصطلاحی وحی
۵۴.....	۱- معنای لغوی وحی
۶۱.....	۲- معنای اصطلاحی وحی
۶۲.....	وحی از منظر قرآن
۶۴.....	۱- تقدیر قوانین و سنن الهی در جهان هستی
۶۵.....	۲- هدایت غریزی یا تدبیر غریزی حیوان
۶۶.....	۳- الهام و آگاهی قلبی
۶۷.....	۴- انزاه پنهان
۶۸.....	۵- استماع روح به پیامبر(ص)
۶۹.....	۷- وحی سانی (تشریحی)
۷۰.....	۸- رابطه مستقیم و بی‌مصلحت خداوند تبارک و تعالی با پیامبر
۷۱.....	وحی از منظر متکلمان
۷۴.....	۱- نظریه‌های زبانی
۸۲.....	۲- نظریه‌های غیرزبانی
۸۴.....	رابطه مبحث کلام الهی و وحی
۸۵.....	فخر رازی و نظریه کلام نفسی
۸۹.....	جمع نظریه معتزله و اشاعره برای مسئله وحی
۹۱.....	وحی از منظر عرفا
۹۵.....	وحی از منظر حکما و فلاسفه اسلامی
۹۶.....	وحی در اصطلاح فیلسوفان اسلامی
۱۰۹.....	وحی و نظریه تجربه دینی
۱۱۰.....	۱- دیدگاه وحی گزاره ای
۱۱۱.....	۲- دیدگاه افعال گفتاری
۱۱۲.....	دیدگاه قائلان به تجربه دینی
۱۱۲.....	۱- مفهوم تجربه و تحولات معنایی آن
۱۱۴.....	۲- تعبیر یا تفسیر تجربه دینی
۱۲۴.....	معنای لغوی و اصطلاحی نبوت
۱۲۵.....	نبوت در فلسفه اسلامی
۱۲۸.....	۱- فارابی
۱۳۰.....	۲- ابن سینا
۱۳۳.....	۳- سهروردی

- ۴- ملاصدرا ۱۳۹
- وحی از منظر اندیشمندان معاصر مسلمان ۱۴۱
- ۱- دیدگاه اقبال لاهوری ۱۴۶
- ۲- دیدگاه شهید مطهری ۱۵۴
- ۳- دیدگاه دکتر سروش ۱۶۱

فصل بیستم

وحی و نبوت در فلسفه ابن سینا

- وحی شناسی ابن سینا ۱۶۷
۱. تبیین ماهوی و کیفیت حصول وحی نزد ابن سینا ۱۶۹
- ۱- نقش قوه حدس در دریافت وحی ۱۷۳
- ۲- تأویل وحی از منظر ابن سینا ۱۸۲
- ۴- ابن سینا و مسأله نبوت ۱۸۴
- جایگاه وحی و نبوت در حکمت مشاء ۱۸۹
- ۱- مراتب نظام حسی و علوم وجود از منظر ابن سینا ۱۹۰
- ۲- تمایز وجود و ماهیت از نگاه ابن سینا ۱۹۸
- ۳- صدور نفس فلکی از سطر ابن سینا ۲۰۱
- ۴- عقل فعال ۲۰۴
- ۵- برخورداری نبی از عقل قدسی ۲۱۰
- ۶- کیفیت اتصال نفس با عقل فعال ۲۱۳
- ۷- جایگاه امامت و عصمت از منظر ابن سینا ۲۱۹
- انسان شناسی ابن سینا و مسأله نفس ۲۲۵
- ۱- انسان شناسی ابن سینا ۲۲۵
- ۲- نفس و قوای آن ۲۲۹
- ۱- قوه بنطاسیا (حس مشترک): ۲۳۳

فصل بیست و یکم

نقش حدس و خیال در دریافت وحی در فلسفه ابن سینا

- قوه خیال ۲۴۷
- ۱- مغایرت حس مشترک و قوه خیال ۲۵۲
- ۲- قوه متخیله یا قوه مفکره ۲۵۴
- ۳- نقش تخیل در تفکر و ادراک کلیات ۲۵۶
- ۴- کارکرد متخیله در دریافت امور غیبی ۲۵۹
- قوه وهمیه ۲۶۱
- ۱- ادراک معانی جزئی ۲۶۳

۲۶۴	۲- ادراک محسوسات قبلی که فعلا در عاده احساس نمی‌شوند
۲۶۴	۳- صادر کردن احکام جزئی بر محسوسات جزئی
۲۶۶	قوه ذاکره یا حافظه
۲۶۶	تحول مفهوم‌سازی حواس باطنی در فلسفه ابن سینا
۲۶۸	قوای عاقله
۲۶۹	۱. عقل هیولانی
۲۷۰	۲. عقل بالملکه
۲۷۱	۳. عقل بالفعل
۲۷۱	۴. عقل مستفاد

نتیجه‌گیری

نتیجه‌گیری

۲۸۱	نتیجه‌گیری
۲۸۷	منابع و مأخذ
۲۸۷	فهرست منابع فارسی

پیش‌گفتار

موضوع وحی و جایگاه نبی و نیز اهمیت قوه حدس و خیال در بازشناسی آن، از جمله آموزه‌ها و مفاهیم دینی و شرعی است که بیش از هر مفهوم دیگری، مورد تحلیل و موشکافی قرار گرفته است. اما فلسفه اسلامی نیز که بزرگترین دغدغه‌اش ارائه تبیینی کلامی و فلسفی از مفاهیم دینی است، به نوبه خود سهمش را در این مباحث ادا کرده است. رشتی، آثار فلسفی و کلامی فیلسوفانی چون ابن سینا می‌نگریم، متوجه می‌شویم که اگرچه اکثر فلاسفه اسلامی به ویژه ابن سینا به صورت جدی، مفاهیم دینی و به ویژه وحی و به تبع آن نبوت را مورد تحلیل قرار داده‌اند و در تعیین جایگاه وحی به مثابه یک معرفت در نظام معرفت‌شناختی و جایگاه نبی به عنوان واسطه‌ای در دریافت آن معرفت، نهایت سعی خویش را به کار گرفته‌اند.

تحقیق حاضر کوششی است در ارائه، بسط و تبیین اصول و مبانی فلسفی وحی و نبوت در فلسفه اسلامی فلاسفه‌ای چون فارابی و ابن سینا و سهروردی و ملاصدرا. اما تأکید اصلی تاحقیق حاضر بر دیدگاه‌های فلسفی و کلامی شیخ‌الرئیس می‌باشد. در تحقیق پیش‌رو، تلاش شده است تا ضمن بررسی مسأله نبوت و وحی در فلسفه اسلامی، به طور اختصاصی به مسأله نبوت از دید و نظر ابن سینا پردازیم. و چون شناخت دیدگاه ابن سینا بدون خوانش تطبیقی دیدگاه‌های وی با دیگر فیلسوفان نظری فارابی و سهروردی رسا و دقیق نخواهد بود، از همین جهت در خلال بحث‌ها و تحلیل‌ها به دیگر فلاسفه و اشکالات وارده بر نظریه‌هایشان نیز اشاره کرده‌ایم.

علاوه بر این، در میان متکلمان مسلمان گروهی وجود دارد که پیوسته تأملات فلسفی موجود را در رابطه با موضوع وحی و نبوت مورد انتقاد قرار داده‌اند و در ضرورت تحقیق و بیان چنین مباحث، گرفتار تردیدهای جدی بوده‌اند. انتقاد اساس ناقدان این است که صرفاً به یک رویکرد کلامی به این موضوعات کفایت می‌کند و تبیین فلسفی این قبیل از مباحث به دلایلی، صحیح به نظر نمی‌رسد: در واقع از نظر این متکلمان و نظریه‌پردازان در طرح مسأله وحی از جانب فیلسوفان ضرورتی وجود ندارد و صرفاً منجر به اتلاف وقت می‌شود. دیگر اینکه بر اثر تغییراتی که از روی قصد و شاید بدون هدف در تبیین مفاهیم وحی به وجود می‌آید، با شریعت الهی مطابق نبوده و در مقابل هم باشند، بنابراین سقم مخالفت متکلمان با فیلسوفان مسلمان با در نظر گرفتن

حضور فعال آنان در فضای فکری و همچنین بهره‌مندی از شیوه عقلانی دین اسلام در اعتقادات، اندیشه‌ها، ارائه گزاره‌ها و بیانات خود اثبات می‌شود، و علاوه بر آن، توقع تبری فیلسوفان اسلام از آموزه‌ها و مفاهیم دینی، نوعی برداشت غلط و عدم درک ماهیت فلسفه اسلامی است. چرا که، در آن نوع از فلسفه اسلامی که فارابی مؤسس آن است، یک فیلسوف مسلمان، نسبت به شریعت حو که نشان‌دهنده صراط مستقیم، راه سعادت و خیر برای او است، بی‌موضع نخواهد بود.

از سوی دیگر، برخی وحی را از سنخ تجربه دینی معرفی می‌کردند که امری همگانی و اکتسابی است. در این دیدگاه، وحی امری قائم به ذهن پیامبر و حاصل بسط تجربه اوست که پیامبر در آن نقش تولیدکنندگی دارد. و از این رو، مذاقه در این امر، محقق را به بیراهه‌ای خطرناک می‌کشاند.

اما تحقیق حاضر تلاش کرده است تا با یکبار آموخته‌های عمدتاً فلسفی ابن سینا در باب وحی و نقش آن در نبوت، به سمیت نفس نبی برای پذیرش وحی الهی تأکید کنیم و نشان دهیم که مساله وحی چیزی نیست که بتوان صرفاً با ارجاع به آموزه‌های شریعت درکی فلسفی و کلامی از آن ارائه نمود.